

XXX lat ubezpieczenia społecznego rolników w KRUS i co dalej?

Marian Podstawka, Łukasz Podstawka

Abstrakt

Celem opracowania jest przedstawienie niektórych przepisów zawartych w ustawie z 20 grudnia 1990 roku „o ubezpieczeniu społecznym rolników”, które nie są adekwatne do istniejących warunków gospodarczych w kraju. Wskazano, że istniejące zasady wymiaru części uzupełniającej emerytury z ubezpieczenia KRUS są bardziej korzystne dla ubezpieczonych z mniejszym stażem ubezpieczeniowym niż dla ubezpieczonych posiadających dłuższy tego rodzaju staż. Oprócz tego wykazano, że wydzielenie – pod względem rodzajowym i normowym – działów specjalnych dla celów KRUS jest niespójne i nielogiczne. Są wśród nich takie, które dają szansę utrzymania się osób je prowadzących (100 szt. trzody, 2000 kur nieśnych, 80 rodzin pszczołoch) i takie, które tych szans nie dają (100 m² szklarni ogrzewanej, 100 m² grzybów i grzybni, 200 m² tunelu foliowego ogrzewanego).

W opracowaniu zaproponowano zmiany zasad wymiaru emerytur z ubezpieczenia KRUS. Dla ubezpieczonych posiadających 25 lat stażu ubezpieczeniowego przewidziano 25% emerytury podstawowej – jako część składkowa emerytury. Oprócz tego zaproponowano dodatkową część składkową, uwzględniającą staż ubezpieczeniowy, przekraczający 25 lat. Byłby to iloczyn różnicy pomiędzy rzeczywistą liczbą lat stażu a licznym 25 i 2% emerytury podstawowej. Dla ubezpieczonych, którzy zaprzestaną działalności rolniczej, dodatkowo przysługiwałaby część uzupełniająca, równa 75% emerytury podstawowej bez względu na długość stażu ubezpieczeniowego. Do tych trzech części emerytury z KRUS zaproponowano część kapitałową, którą otrzymywaliby ci, którzy wnoszą dodatkowe składki na rzecz ubezpieczenia emerytalnego. Zasada wymiaru tej części emerytury mogłaby być taka sama jak w ZUS. Jej wysokość byłaby ilorzem zwaloryzowanych składek i trwania życia na emeryturze. Jeśli chodzi o działy specjalne produkcji rolniczej to zaproponowano rozszerzyć je, tak jak przyjęto dla celów PIT oraz przyjąć poziom dochodu (może to być 50% przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej) jako kryterium dostępu do ubezpieczenia w KRUS.

Słowa kluczowe: część kapitałowa emerytury, część składkowa emerytury, część uzupełniająca emerytury, dodatkowa część składkowa emerytury, działy specjalne produkcji rolniczej, emerytura, staż ubezpieczeniowy, zmiany.

Marian Podstawka, prof. dr hab., Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB; Łukasz Podstawka, mgr, Instytut Ekonomii i Finansów, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

Wstęp

XXX lat istnienia Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS), to długi okres dający powód, aby dokonać pewnego podsumowania i oceny. Wydaje się, że działalność Kasy należy ocenić bardzo pozytywnie. Nie oznacza to, że pod jej adresem nie było głosów krytycznych¹. Powołanie z dniem 1 stycznia 1991 roku KRUS i jej działalność przyczyniły się do upodmiotowienia osób pracujących w rolnictwie. Tym samym ubezpieczeni rolnicy zostali ostatecznie zrównani w uprawnieniach ubezpieczeniowych z osobami pracującymi poza rolnictwem. Należy wspomnieć, że był to długi proces, poczynsz od 1962 roku poprzez kolejne lata: 1968, 1971, 1973, 1977 i 1982 rok. Ogromny postęp do tego procesu wniosła ustawa z 1982 roku „o ubezpieczeniu emerytalno-rentowym rolników indywidualnych i członków ich rodzin”². To za jej sprawą ubezpieczenie społeczne rolników zostało „wbudowane” do systemu ubezpieczenia powszechnego. Przepisy tej ustawy spowodowały przyznawanie tytułu świadczeń emerytalno-rentowych, ile osób podlegało ubezpieczeniu społecznemu. Nastąpiło rozszerzenie zakresu świadczeń. Przyjęto wówczas, że najniższe świadczenie emerytalno-rentowe dla ubezpieczonych rolników będzie równe najniższemu świadczeniu emerytalno-rentowemu dla pracowników.

Zasadniczy kształt rozwiązań prawnych dotyczących aktualnych zasad ubezpieczenia społecznego rolników wprowadziła ustawa z 20 grudnia 1990 roku³. Pewne dość istotne zmiany zatwierdzono ustawą z 2 kwietnia 2004 roku⁴. Zarówno w ustawie podstawowej, jak i w jej noweli istnieją regulacje prawne dotyczące zasad wymiaru podstawowych świadczeń, które uległy dezaktualizacji. Nie przystają one do nowych zasad gospodarki rynkowej, obowiązujących w Polsce od 1989 roku.

Celem opracowania jest wskazanie przepisów odnoszących się do ubezpieczenia społecznego rolników nieadekwatnych do istniejących warunków gospodarowania w naszym kraju i do niektórych istniejących rozwiązań w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych (ZUS), a także zaproponowanie zmian w przepisach ubezpieczeniowych Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS), dotyczących zasad wymiaru emerytur oraz definiowania działów specjalnych produkcji rolniczej.

1. W. Józwiak, W. Jagła, *Problemy ubezpieczenia społecznego rolników*, Warszawa, IERiGŻ-PIB, 2014, s. 29–30.

2. Dz. U. z 1982 nr 40, poz. 268

3. Ustawa z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, Dz. U. 2008 nr 50 poz. 291 ze zm.

4. Ustawa z 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw, Dz. U. 2004 nr 91 poz. 873.

Hipotezy

1. Zróżnicowanie wysokości emerytur pomiędzy ubezpieczonymi różniącymi się znacznie długością stażu ubezpieczeniowego jest symboliczne.
2. Działy specjalne produkcji rolniczej dla celów ubezpieczenia w KRUS nie mają logiki rodzajowej i normowej.

W opracowaniu wykorzystano literaturę, akty prawne i doświadczenie wynikające ze spotkań z rolnikami podczas różnego rodzaju szkoleń. Dla weryfikacji hipotez i zrealizowania celów opracowania wykorzystano metody: opisową, analizy finansowej i wnioskowania.

Podstawowe warunki otrzymania emerytury z ubezpieczenia społecznego KRUS

Kwestie wymiaru emerytury rolniczej reguluje ustawa o ubezpieczeniu rolników z 20 grudnia 1990 roku. Wówczas to, a także kilka lat wcześniej, gospodarka polska znajdowała się w kryzysie. W kraju były kłopoty z aprowizacją miast w artykuły żywnościowe. W tej sytuacji zdecydowano, aby w celu poprawy zaopatrzenia miast, a wcześniej wzrostu produkcji rolniczej, wykorzystać przepisy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Wprowadzono takie rozwiązania, które miały przyspieszyć rotację pokoleń w rolnictwie i wzrost jego produkcji, ponieważ uważano, że następcą, młody rolnik, jest bardziej innowacyjny i bardziej wydajny. Upatrywano w tym szansy poprawy produktywności polskiego rolnictwa i zaopatrzenia miast w produkty żywnościowe. Z perspektywy czasu widać, że nadzieje te okazały się płonne. Po pierwsze, jeśli chodzi o warunki otrzymania emerytury i zasady jej wymiaru, to nie są one znane ubezpieczonym rolnikom⁵. Po drugie, gdyby nawet były one znane, to o przekazaniu gospodarstwa następcy czy o jego sprzedaży decydują zupełnie inne przesłanki niż ustalone w 1990 roku kryteria otrzymania emerytury i zasady jej wymiaru.

Zgodnie z przepisami ustawy z 20 grudnia 1990 r. główne świadczenie dla rolników, jakim jest emerytura, składa się z dwóch części:

- składkowej,
- uzupełniającej.

5. Współautor M. Podstawka zrealizował w latach 2014–2015 oraz w 2020 roku około 200 szkoleń z około 5 tys. rolników i nie spotkał żadnego, który znałby zasady wymiaru emerytur.

Dokonano podziału emerytur na te dwie części, aby zadośćuczynić niesprawiedliwym praktykom, które miały miejsce przed 1990 rokiem. Otóż, jeżeli ubezpieczony rolnik spełniał warunki wieku i stażu otrzymania emerytury, ale nie zaprzestał działalności rolniczej, to nie otrzymywał świadczenia emerytalnego. Dodatkowo zobowiązany był opłacać składki. Takich restrykcji nie stosowano wobec ubezpieczonych w ZUS. Przedsiębiorcy, osoby wykonujące wolne zawody i wiele osób z innych grup zawodowych, po spełnieniu warunków wieku i stażu otrzymywali świadczenia emerytalne bez konieczności zaprzestania prowadzonej wcześniej działalności. Stąd w 1990 roku zdecydowano, że ubezpieczony rolnik, jeśli spełni warunki wieku i stażu, a będzie dalej prowadził gospodarstwo rolne, otrzyma część emerytury, tj. część składkową.

Jeśli chodzi o warunki otrzymania części składkowej emerytury z ubezpieczenia KRUS, to ubezpieczony winien spełniać łącznie dwa kryteria, tj. w przypadku kobiet ukończone 60 lat i 25 lat stażu ubezpieczeniowego oraz w przypadku mężczyzn 65 lat i 25 lat stażu ubezpieczeniowego.

Przepisy przewidują także możliwość wcześniejszego przyznania ubezpieczonemu rolnikowi części składkowej emerytury rolniczej, jeśli do 31 grudnia 2017 roku spełniał on łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek 55 lat, jeśli jest kobietą, albo 60 lat, jeśli jest mężczyzną.
- 2) podlegał ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu co najmniej 30 lat.

Do stażu ubezpieczonego w KRUS zalicza się następujące okresy:

1. Prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w nim po ukończeniu 16. roku życia ubezpieczonego przed dniem 1 stycznia 1983 roku.
2. Podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników indywidualnych i członków ich rodzin w latach 1983–1990.
3. Podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników od 1 stycznia 1991 roku do czasu przejścia na emeryturę.

Osobom urodzonym po 31 grudnia 1948 roku przy ustaleniu prawa do emerytury rolniczej nie uwzględnia się okresu ubezpieczenia innego niż rolnicze. Jeżeli jednak taka osoba po osiągnięciu wieku emerytalnego i zrealizowaniu 25 lat stażu ubezpieczeniowego nabędzie prawo do emerytury rolniczej oraz prawo do emerytury pracowniczej, to będzie otrzymywała obydwa świadczenia.

Aby ubezpieczony mógł otrzymać całą emeryturę, składającą się z części składkowej i części uzupełniającej, zobowiązany jest, oprócz spełnienia kryterium wieku i stażu, zaprzestać działalności rolniczej. Warunek ten będzie spełniony, jeżeli ubezpieczony (rolnik lub jego małżonek) zostawi z gospodarstwa mniej niż 1 ha przeliczeniowy lub nie będzie posiadał i prowadził działu specjalnego produkcji rolniczej. Natomiast pozostałe części gospodarstwa może:

- sprzedać,
- wydzierżawić,
- przekazać następcy,
- za odpłatnością przekazać do zasobów Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa (KOWR).

Jeśli chodzi o sprzedaż, to odbywa się to za sprawą umowy, w wyniku której właściciel gospodarstwa rolnego przenosi jego wartość na rzecz nowego właściciela.

Dzierżawa polega na zawarciu umowy, co najmniej na 10 lat, na wydzierżawienie gospodarstwa rolnego lub działu specjalnego, którą to umowę potwierdzi wójt, burmistrz lub prezydent miasta właściwy ze względu na miejsce położenia przedmiotu dzierżawy.

Przekazanie następcy może nastąpić na podstawie umowy darowizny lub umowy o dożywocie. Umowa o dożywocie polega na nieodpłatnym przeniesieniu własności gospodarstwa rolnego lub działu specjalnego produkcji rolniczej w zamian za zapewnienie opieki, pomocy od osoby, która przejmuje własność nieruchomości.

Zasady wymiaru emerytury rolniczej

Jeśli chodzi o wymiar części składkowej emerytury rolniczej, to przyjęto generalną zasadę, że za każdy rok stażu ubezpieczonego przysługuje 1% emerytury podstawowej. Z tym jednak, że ta generalna zasada nie odnosi się do okresu II. Okres II wymaga ustalenia tzw. indywidualnego wskaźnika wymiaru składki. Podyktowane jest to tym, że wówczas obowiązywała ustawa z 14 grudnia 1982 roku⁶, która – jak żadna dotychczas – ustalała składki na ubezpieczenie społeczne rolników i członków ich rodzin w zależności od liczby hektarów użytków rolnych i liczby osób podlegających ubezpieczeniu. Naliczanie w ten sposób składek prowadziło do znacznych obciążeń ubezpieczonych posiadających duże obszary gospodarstwa rolne. Aby zadośćuczynić tym zasadom, za każdy rok z okresu 1983–1990 ustala się wspominany indywidualny wskaźnik wymiaru składki. W tym celu przyjmuje się sumę zapłaconych składek od osób i od hektarów użytków rolnych, następnie kwoty te dzieli się przez liczbę osób ubezpieczonych i tak powstały iloraz odnosi się do 120% emerytury podstawowej w każdym roku z tego okresu. Obliczanie tego wskaźnika zostanie zobrazowane przykładem, w którym przyjęto, że mieliśmy jedną osobę ubezpieczoną, która wniosła składki od 10-hektarowego gospodarstwa rolnego.

6. Ustawa z 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin, Dz. U. 1982 nr 40 poz. 268.

Wobec tego w tabeli 1 przedstawiono sposób i wartość obliczania indywidualnych wskaźników wymiaru składek w latach 1983–1990.

Tabela 1. Przykład ustalania indywidualnych wskaźników wymiaru składek dla 10-hektarowego gospodarstwa prowadzonego przez 1 osobę w latach 1983–1990

Rok	Wymiar składek (w zł)		Suma składek w zł/osobę	120% emerytury podstawowej	Indywidualny wskaźnik wymiaru składek
	od osoby	z 1 ha UR			
1	2	3	2 + 3 x 10	4	(2 + 3 x 10)/4
1983	1 200	500	6 200	6 000	1,03
1984	1 600	800	9 600	6 000	1,60
1985	1 600	800	96 000	6 000	1,60
1986	3 400	1 600	19 400	8 000	2,43
1987	4 650	2 560	30 250	8 400	3,60
1988	5 810	3 080	36 610	14 440	2,50
1989	16 080	7 840	94 480	59 500	1,60
1990	312 000	780 000	1 092 000	414 000	2,64

Źródło: M. Podstawka, *Podstawy finansów. Teoria i praktyka*, Warszawa, SGGW, 2005, s. 254.

A zatem dla hipotetycznego ubezpieczonego ustalono indywidualną wartość wskaźnika wymiaru składek wynoszącą 17.

Jeśli chodzi o okres I, to dzielony on jest na dwa podokresy. Pierwszy rozpoczyna się od ukończenia 16. roku życia ubezpieczonego do 30 czerwca 1977 roku. Jest to czas obowiązywania Ustawy z 27 października 1977 roku o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin⁷. Za każdy rok z tego okresu ustala się 0,5% emerytury podstawowej. Ten wskaźnik jest zmniejszony z tego względu, że w tym okresie nie występował obowiązek płacenia składek. Drugi przedział czasowy z okresu I rozpoczyna się 1 lipca 1977 roku, a kończy 31 grudnia 1982 roku. W tym okresie część składkową ustala się jako 1% emerytury podstawowej za każdy rok podlegania ubezpieczeniu. Przyjmijmy założenie, że nasz hipotetyczny ubezpieczony jest kobietą, która urodziła się 1 stycznia 1961 roku, w styczniu 2021 roku przekazała następcy gospodarstwo rolne, a w lutym 2021 roku złoży wniosek o emeryturę rolniczą. Zainteresowana wykazała następujące okresy ubezpieczenia:

7. Ustawa z 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin, Dz. U. 1977 nr 32 poz. 140.

XXX lat ubezpieczenia społecznego rolników w KRUS i co dalej?

- 1) od 1 stycznia 1976 roku do 30 czerwca 1977 roku praca w gospodarstwie rodziców (okres ten jest uwzględniony do stażu ubezpieczonego);
- 2) od 1 lipca 1977 roku do 31 grudnia 1982 roku praca we własnym gospodarstwie rolnym (5%);
- 3) od 1 stycznia 1982 roku do 31 grudnia 1990 roku praca we własnym gospodarstwie rolnym (17%) według tabeli 1;
- 4) od 1 stycznia 1991 roku do 31 grudnia 2021 roku praca we własnym gospodarstwie rolnym (30%).

Wobec tego nasza ubezpieczona łącznie zgromadziła 52%, które odniesiono do emerytury podstawowej wynoszącej od 1 marca 2020 roku 972,40 zł. Sprawia to, że emerytura w części składkowej wyniesie dla niej 505,65 zł (52% x 972,40 zł).

W tej sytuacji ubezpieczona otrzyma w części uzupełniającej kwotę 850,85 zł. W przypadku naszej ubezpieczonej, zgodnie z zasadą, że za każdy rok powyżej 20 lat przyjęty do ustalenia części składkowej z pominięciem okresu II (czyli lat 1983–1990), część uzupełniającą zmniejsza się o 0,5%. Zatem to zmniejszenie wynosiłoby: $(52-17)-20 \times 0,5 = 7,5\%$ i o taką wartość należałoby zmniejszyć 95% emerytury podstawowej. W efekcie ta część emerytury wynosiłaby 87,5% emerytury podstawowej, tj. 850,85 zł.

Uwzględniając wysokość części składkowej (505,65 zł) oraz części uzupełniającej (826,50 zł), łącznie nasza ubezpieczona otrzyma 1 356,60 zł emerytury rolniczej. Mając wyliczoną kwotę tego świadczenia, KRUS ustala jego relację względem emerytury podstawowej. W naszym przypadku będzie ona wynosić $(1\,332,15 \text{ zł} / 972,40 \text{ zł}) 1,395$. Wskaźnik ten pozostaje niezmienny przez cały okres pobierania emerytury. Jej nową wartość ustala się każdego roku od 1 marca, wraz ze zmianą emerytury podstawowej, uwzględniając wcześniej ustalony wskaźnik⁸.

Przedstawione zasady wymiaru emerytury rolniczej uwzględniają założenia egalitaryzmu socjalistycznego. Są tak skonstruowane, że wysokość emerytury rolniczej w części uzupełniającej jest odwrotnie skorelowana ze stażem ubezpieczeniowym. W zasadzie im on jest dłuższy, tym ta część emerytury jest niższa. Z kolei część składkowa jest dodatnio skorelowana ze stażem ubezpieczeniowym. W rezultacie ubezpieczeni, tak z dużym, jak i z małym stażem, otrzymują zbliżone poziomem emerytury. Zobrazujmy to następującymi przykładami:

Przykład 1. Ubezpieczony mający 20-letni staż ubezpieczeniowy otrzyma:

- części składkowej emerytury (20% x 972,40 zł) 195,50 zł,
- części uzupełniającej emerytury (95% x 972,40 zł) 923,80 zł.

8. Od 1 marca 2021 roku kwota rolniczej emerytury podstawowej wynosi 1 013,63 zł.

W sumie emerytura wynosić będzie 1 119,30 zł. W takiej sytuacji KRUS wypłaca minimalną wartość emerytury wynoszącą 1 200 zł.

Przykład 2. Ubezpieczony mający 40-letni staż ubezpieczenia otrzyma:

- części składkowej emerytury ($40\% \times 972,40 \text{ zł}$) 388,96 zł,
- części uzupełniającej emerytury $95\% - (40 - 17^9 - 20) \times 0,5\% \times 972,40 \text{ zł} = 909,19 \text{ zł}$.

W sumie emerytura wynosić będzie 1 298,15 zł.

Wobec tego różnica w wysokości emerytury pomiędzy ubezpieczonymi przedstawionymi w naszych przykładach wynosi niecałe 100 zł. Przy czym ubezpieczony reprezentujący przykład 1 miał dwukrotnie mniejszy staż ubezpieczeniowy od ubezpieczonego przedstawionego w przykładzie 2, mającego dwukrotnie większe zasługi ubezpieczeniowe. Należy podkreślić, że gdyby różnica w stażu ubezpieczeniowym pomiędzy ubezpieczonymi była większa, to różnica w wymiarze emerytury byłaby jeszcze mniejsza. Tym samym potwierdzona została hipoteza badawcza pierwsza.

Działy specjalne produkcji rolniczej dla celów KRUS

Działy specjalne produkcji rolniczej dają podstawę objęcia osoby je prowadzących ubezpieczeniem w KRUS. Do 2 kwietnia 2004 roku były one definiowane w jednakowy sposób, tak dla celów podatku PIT, jak i dla celów ubezpieczenia społecznego. Wspomnianą ustawą z 2 kwietnia 2004 roku wprowadzono zmiany regulacyjne dotyczące działów specjalnych produkcji rolniczej. Aktualnie jest 10 rodzajów produkcji dla celów ubezpieczenia KRUS. Dla celów PIT w dalszym ciągu występuje ich 17 i mają one inną normatywność produkcyjną. W tabeli 2 przedstawiono wykaz działów specjalnych dla celów ubezpieczenia KRUS wraz z ich wielkościami normowymi.

Tabela 2. Wykaz działów specjalnych dla celów ubezpieczenia w KRUS

Lp.	Rodzaje upraw i produkcji	Rozmiary produkcji
1	Uprawy roślin ozdobnych i pozostałych w szklarniach ogrzewanych	powyżej 100 m ²
2	Uprawy w szklarniach nieogrzewanych	powyżej 100 m ²
3	Uprawy roślin ozdobnych i pozostałych w tunelach foliowych ogrzewanych	powyżej 200 m ²
4	Uprawy grzybów i ich grzybni	powyżej 100 m ²

9. 17 lat – to indywidualny wymiar składek pod rządami ustawy z 1982 roku (przyjęty z tab. 1), którego nie uwzględnia się przy wymiarze części uzupełniającej emerytury rolniczej.

XXX lat ubezpieczenia społecznego rolników w KRUS i co dalej?

Lp.	Rodzaje upraw i produkcji	Rozmiary produkcji
5	Drób rzeźny :	
	a) kurczęta	powyżej 1 000 szt. (w skali roku)
	b) gęsi	powyżej 500 szt. (w skali roku)
	c) kaczki	powyżej 500 szt. (w skali roku)
	d) indyki	powyżej 500 szt. (w skali roku)
	e) strusie	powyżej 20 szt. (w skali roku)
6	Drób nieśny:	
	a) kury nieśne (w stadzie reprodukcyjnym)	powyżej 2 000 szt. (w skali roku)
	b) gęsi (w stadzie reprodukcyjnym)	powyżej 200 szt. (w skali roku)
	c) kaczki (w stadzie reprodukcyjnym)	powyżej 500 szt. (w skali roku)
	d) indyki (w stadzie reprodukcyjnym)	powyżej 500 szt. (w skali roku)
	e) kury (produkcja jaj konsumpcyjnych)	powyżej 1 000 szt. (w skali roku)
	f) strusie (w stadzie reprodukcyjnym)	powyżej 6 szt. (w skali roku)
7	Zakłady wylęgu drobiu (zdolność produkcyjna – liczba jaj):	
	a) kurczęta	powyżej 3 000 szt.
	b) gęsi	powyżej 3 000 szt.
	c) kaczki	powyżej 3 000 szt.
	d) indyki	powyżej 3 000 szt.
	e) strusie	powyżej 50 szt.
8	Zwierzęta futerkowe:	
	a) lisy i jenoty	powyżej 50 szt. samic stada podstawowego
	b) norki	powyżej 50 szt. samic stada podstawowego
	c) tchórzofretki	powyżej 50 szt. samic stada podstawowego
	d) szynszyle	powyżej 50 szt. samic stada podstawowego
	e) nutrie	powyżej 50 szt. samic stada podstawowego
	f) króliki	powyżej 50 szt. samic stada podstawowego
9	Pasieki	powyżej 80 rodzin
10	Hodowla i chów świń poza gospodarstwem	powyżej 100 szt.

Źródło: Ustawa z 2 kwietnia 2004 roku o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw, Dz. U. 2004 nr 91 poz. 146, 236.

W 2004 roku oprócz zmniejszenia do 10 działów specjalnych dla celów KRUS, podniesiono ich normatywności względem tych, które do dziś mają zastosowanie dla celów PIT. Przykładowo w przypadku upraw w szklarniach, tunelach foliowych oraz upraw grzybów i grzybni, normy tych działalności są 4-krotnie wyższe

dla celów ubezpieczenia społecznego niż dla celów podatku od dochodu od osób fizycznych. Warto podkreślić, że wśród działów specjalnych dla celów KRUS występuje nierównowaga normatywna. Dotyczy to takich działów jak 80 rodzin pszcze-lich, 2000 sztuk kur nieśnych czy 100 sztuk świń. Te działy mogą stanowić źródło utrzymania dla osób je prowadzących. Natomiast uprawy na powierzchni 100 m² w szklarni ogrzewanej, na 200 m² tunelu foliowego ogrzewanego czy 100 m² grzy-
bów nie są w stanie zapewnić wystarczających dochodów.

Według danych Polskiego FADN¹⁰ (Systemu Zbierania i Wykorzystywania Da-nych Rachunkowych z Gospodarstw Rolnych) dochód wraz z dopłatami ze 100 m² upraw pod osłonami wynosił w 2017 roku 1 058,76 zł, w 2018 roku – 1 172,93 zł i w 2019 roku – 1 593,36 zł. Podobnie przedstawiała się sytuacja w przypadku upraw grzybów i grzybni. Ze 100 m² dochód wraz z dopłatami z tej uprawy w 2017 roku wynosił 1 138,92 zł, w 2018 roku – 1 288,79 zł, w 2019 roku – 1 146,30 zł. Natomiast dochód ze 100 sztuk tuczników w 2017 roku wynosił 67 057,43 zł, w 2018 roku – 47 589,75 zł, a w 2019 roku – 96 163,80 zł. Jeśli chodzi o dochód z dopłatami z 80 rodzin pszczelich stacjonarnych, to w 2017 roku wynosił 16 584,15 zł, w 2018 roku – 25 349,82 zł i w 2019 roku – 25 976,40 zł. W przypadku pasiek wędrownych dochody mogą być trzykrotnie wyższe. Dochody z 2 000 kur niosek wynosiły w 2017 roku – 44 819,75 zł, w 2018 roku – 65 821,94 zł, a w 2019 roku – 53 780,14 zł.

Przedstawione uwagi, dotyczące regulacji normowej, a także rodzajowej dzia-
łów specjalnych produkcji rolniczej sprawiają, że wymagają one zmian w kontekście ubezpieczenia KRUS. Tym samym pozytywnie zweryfikowana została hipoteza 2.

Propozycje zmian w zasadach wymiaru emerytur oraz w regulacjach określających działy specjalne produkcji rolniczej dla celów KRUS

Proponowane zmiany wymiaru emerytur wynikają z rynkowych zasad wprowa-
dzonych do naszej gospodarki w 1989 roku i z niektórych regulacji wprowadzonych do ZUS reformą z 1999 roku. Wobec tego jest zasadnym, aby miały one zastosowa-
nie w ubezpieczeniach społecznych rolników w ramach KRUS.

Propozycja zmian w wymiarze emerytur rolników jest następująca:

1. Należy utrzymać podział emerytury (renty) na część składkową i część uzupeł-
niającą.

10. Dane FADN z Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB, Warszawa 2021 roku.

2. Dla wszystkich ubezpieczonych, spełniających podstawowe wymogi otrzymania emerytury (kobieta 60 lat, mężczyzna 65 lat i 25-letni staż ubezpieczeniowy) winna ona wynosić:

- a. w części składkowej równowartość 25% emerytury podstawowej,
- b. w części uzupełniającej 75% emerytury podstawowej.

Tym samym, ubezpieczony łącznie otrzymałby świadczenie emerytalne równe emeryturze podstawowej (972,40 zł). Proponujemy jej jednak zróżnicowanie na dwie części, na okoliczność, gdyby ubezpieczony nie zaprzestał działalności rolniczej. Wówczas otrzymałby tylko 25% emerytury podstawowej jako część składkową emerytury. W sytuacji zaprzestania działalności rolniczej otrzymałby natomiast 75% emerytury podstawowej, jako część uzupełniająca.

3. Dla ubezpieczonych mających staż ubezpieczeniowy powyżej 20 lat:

- a. część składkowa dodatkowa winna być ustalona jako różnica pomiędzy rzeczywistym stażem a okresem 25 lat, pomnożona przez 2%, i ten iloczyn należy odnieść do emerytury podstawowej, czyli:

$$\text{cz. skł. E} = (\text{Rsu}-25) \times 2\% \times \text{Ep},$$

gdzie:

cz. skł. E – część składkowa emerytury

Rsu – rzeczywista liczba lat stażu ubezpieczeniowego

Ep – emerytura podstawowa

- b. część uzupełniająca wynosiłaby 75% emerytury podstawowej

Przy tej propozycji ubezpieczony mający dwukrotnie dłuższy staż ubezpieczeniowy, np. 50 lat, otrzymałby z tego tytułu:

– dodatkową część składkową $(50-25) \times 2\% \times 972,40 \text{ zł} = 486,20 \text{ zł}$,

– należną część składkową za pierwsze 25 lat wynoszącą 243,10 zł $(25\% \times 972,40 \text{ zł})$.

Łącznie część składkowa emerytury wynosiłaby $486,20 \text{ zł} + 243,10 \text{ zł} = 729,30 \text{ zł}$.

Gdyby nasz ubezpieczony zaprzestał działalności rolniczej, to oprócz tej części emerytury przysługiwałaby mu część uzupełniająca emerytury, która wynosiłaby 75% emerytury podstawowej. Wobec tego część uzupełniająca to $972,40 \text{ zł} \times 75\% = 729,30 \text{ zł}$.

W tej sytuacji łącznie emerytura wynosiłaby 1 458,60 zł i byłaby znacznie wyższa w stosunku do tych, które przysługują ubezpieczonemu mającemu dwukrotnie mniejszy staż ubezpieczeniowy. Różnica ta wynosiłaby 486,20 zł $(1 458,60 \text{ zł} - 972,40 \text{ zł})$.

4. Dla osób opłacających dodatkowe składki na ubezpieczenie emerytalne według tabeli 3 winna być naliczona część kapitałowa emerytury według rozwiązań istniejących w ZUS, tj.:

$$Ek = \frac{\sum Skz}{\bar{x}}$$

Ek – część kapitałowa emerytury

XXX lat ubezpieczenia społecznego rolników w KRUS i co dalej?

ΣSkz – suma zwaloryzowanych składek od 2011 roku dla rolników posiadających gospodarstwa powyżej 50 ha, a dla rolników jednocześnie prowadzących działalność rolniczą i gospodarczą od 2005 roku

$\bar{x}$ – średnie dalsze trwanie życia na emeryturze

Tabela 3. Wysokość składek na ubezpieczenie społeczne rolników w II, III i IV kwartale 2020 roku

Status ubezpieczonego i wielkość gospodarstwa rolnego	Wysokość składki na ubezpieczenie w zł						
	emerytalno-rentowe				wypadkowe, chorobowe, macierzyńskie		Składki łącznie od jednego ubezpieczonego kwartalnie
	podstawowa składka miesięczna	dodatkowa składka miesięczna	razem składka miesięczna (2+3)	kwartalnie	składka miesięczna	kwartalnie	
1	2	3	4	5	6	7	8
I. Rolnik/małżonka (małżonek) rolnika prowadzący działalność rolniczą w gospodarstwie rolnym o pow. w ha przelicz.:							
do 50 ha	97,00	0,00	97,00	291,00	42,00	126,00	417,00
powyżej 50 ha do 100 ha	97,00	117,00	214,00	642,00	42,00	126,00	768,00
powyżej 100 ha do 150 ha	97,00	233,00	330,00	990,00	42,00	126,00	1 116,00
powyżej 150 ha do 300 ha	97,00	350,00	447,00	1 341,00	42,00	126,00	1 467,00
powyżej 300 ha	97,00	467,00	564,00	1 692,00	42,00	126,00	1 818,00
Domownik rolnika (w każdej kategorii obszarowej)	97,00	0,00	97,00	291,00	42,00	126,00	417,00
II. Rolnik/małżonka (małżonek) rolnika prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą i działalność rolniczą w gospodarstwie rolnym o pow. w ha przelicz.:							
do 50 ha	194,00	0,00	194,00	582,00	42,00	126,00	708,00
powyżej 50 ha do 100 ha	194,00	117,00	311,00	933,00	42,00	126,00	1 059,00
powyżej 100 ha do 150 ha	194,00	233,00	427,00	1 281,00	42,00	126,00	1 407,00
powyżej 150 ha do 300 ha	194,00	350,00	544,00	1 632,00	42,00	126,00	1 758,00
powyżej 300 ha	194,00	467,00	661,00	1 983,00	42,00	126,00	2 109,00
Domownik rolnika prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą (w każdej kategorii obszarowej)	194,00	0,00	194,00	582,00	42,00	126,00	708,00

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, www.krus.gov.pl, dostęp 15.05.2021.

Wydaje się, że jeśli chodzi o działy specjalne produkcji rolniczej, to należałoby odejść od definiowania ich za pomocą norm produkcji. W tym przypadku można zastosować kryterium dochodowe, które jest proste do oceny z racji rozliczania się tych producentów z podatku dochodowego. Można przyjąć, że jeżeli rolnik realizuje z takiej produkcji dochody stanowiące co najmniej 50% przeciętnej płacy w gospodarce narodowej, to spełnia kryterium dostępu do ubezpieczenia w KRUS. Jeśli chodzi o ową dostępność ze względu na rodzaje produkcji, to należy je rozszerzyć, przyjmując dla celów KRUS te same działalności, które mają zastosowanie dla podatku PIT, a być może zasadnym byłoby ich rozszerzenie, np. o trzmielce, ryby, bażanty, dżdżownice, jedwabniki itp.

Kolejny problem to opodatkowanie podatkiem od nieruchomości pozostawionego siedliska. Nie wydaje się to uzasadnione, ponieważ rolnik-emeryt ma mniejszą zdolność podatkową w stosunku do tej, którą miał, prowadząc gospodarstwo rolne. Wobec tego siedlisko winno być opodatkowane podatkiem rolnym, tak jak reguluje to ustawa o podatku rolnym od gruntów.

Podsumowanie

Przedstawione w opracowaniu obecnie istniejące zasady wymiaru emerytur rolniczych wynikają z obowiązującej do 1989 roku doktryny egalitaryzmu społecznego. Zakładała ona, że „wszystkim po równo to znaczy sprawiedliwie”. Wydaje się, że po 30 latach od zmiany systemu gospodarczego w Polsce należy zmienić zasady wymiaru emerytur z KRUS. W opracowaniu zaproponowano te zmiany. Według przedstawionych propozycji emerytura rolnicza winna składać się z części:

- składkowej podstawowej i dodatkowej,
- uzupełniającej,
- kapitałowej.

Dla ubezpieczonych posiadających 25 lat stażu ubezpieczeniowego zaproponowano, aby część składkowa była iloczynem liczby 25 lat stażu ubezpieczeniowego i 1% emerytury podstawowej. Natomiast część składkowa dodatkowa, dla ubezpieczonych mających staż ubezpieczeniowy powyżej 25 lat, winna być iloczynem różnicy pomiędzy liczbą lat rzeczywistego stażu a liczbą 25 lat i 2% emerytury podstawowej. Część uzupełniająca to 75% wartości emerytury podstawowej dla każdego ubezpieczonego. Natomiast wymiar części kapitałowej to iloraz odprowadzanych i zwaloryzowanych od 2005 i od 2011 roku składek podzielonych przez dalsze trwanie życia na emeryturze.

Jeśli chodzi o działy specjalne, to zaproponowano, aby rozszerzyć ich liczbę rodzajową i przyjąć dochód z nich osiągniany jako kryterium dostępu do ubezpieczenia w KRUS. Przyjęcie kryterium dochodowego jest możliwe, ponieważ rolnicy ci opodatkowani są od dochodów z działów produkcji rolniczej podatkiem PIT. Wielkość uzyskiwanego dochodu jest kwestią dyskusyjną. Stanowić go może 50% przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej bądź wartość minimalnej płacy w gospodarce narodowej na 1 osobę.

Jest oczywiste, że proponowane zmiany mają charakter dyskusyjny. Pomijają one skutki dla finansów publicznych. Konieczne będzie podjęcie próby oszacowania ich. Intencją było to, aby artykuł dał początek dyskusji nad proponowanymi zmianami dotyczącymi zasad wymiaru emerytur dla rolników i definiowania działów specjalnych produkcji rolniczej.

Bibliografia

Dane FADN, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB, Warszawa 2021r.

Józwiak W., Jagła W., *Problemy ubezpieczenia społecznego rolników*, Warszawa, IERiGŻ-PIB, 2014.

KRUS, www.krus.gov.pl, dostęp 15.05.2021.

Podstawka M., *Podstawy finansów. Teoria i praktyka*, Warszawa, Wyd. SGGW, 2005.

Ustawa z dnia 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin, Dz. U. 1977 nr 32 poz. 140.

Ustawa z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin, Dz. U. 1982 nr 40 poz. 268.

Ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, Dz. U. 2015 poz. 704 ze zm.

Ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, Dz. U. 2008 nr 50 poz. 291 ze zm.

Ustawa z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw, Dz. U. 2004 nr 91 poz. 873.

otrzymano: 29.01.2021
zaakceptowano: 01.06.2021

Ten artykuł jest objęty licencją Creative Commons Attribution 4.0
Licencja międzynarodowa (CC BY 4.0)

XXX years of social insurance for farmers in KRUS and what next?

Marian Podstawka, Łukasz Podstawka

Abstract

The aim of the study is to present some provisions contained in the Act of 20 December 1990 on social insurance of farmers, which are not adequate to the existing economic conditions in the country. It is shown that the existing rules of calculation of the supplementary part of the old-age pension from KRUS insurance are more favourable for insured persons with smaller insurance period than for insured persons with longer insurance period. In addition, it has been shown that the separation – by type and standard – of special departments of agricultural production for the purposes of KRUS is inconsistent and illogical. Some of the special departments give the persons running them a chance of making a living (100 pigs, 2000 laying hens, 80 bee families) and others that do not (100 m² of heated greenhouse, 100 m² of mushrooms and mycelium, 200 m² of heated foil tunnel).

The study proposes changes to the rules for calculating KRUS insurance old-age pensions. For insured persons with 25 years of insurance period, 25% of the basic old-age pension was provided for – as a contributory part of the pension. In addition, an additional contributory part was proposed, taking into account insurance period exceeding 25 years. This would be the product of the difference between the actual number of years of insurance period and the number 25 and 2% of the basic old-age pension. Insured persons who cease agricultural activity would additionally be entitled to a supplementary part equal to 75% of the basic pension, regardless of their insurance period. In addition to these three parts of the KRUS old-age pension, a capital part is proposed, which would be received by those who make additional contributions to the pension insurance. The principle of calculating this part of the pension could be the same as in ZUS. Its amount would be a quotient of the indexed contributions and the length of life in retirement. As far as special departments of agricultural production are concerned, it has been proposed to extend them, as adopted for PIT (Personal Income Tax) purposes, and to adopt the level of income (it could be 50% of the average salary in the national economy) as the criterion for access to insurance at KRUS.

Keywords: old-age pension capital part, old-age pension contribution part, supplementary old-age pension part, additional old-age pension contribution part, special departments of agricultural production, old-age pension, insurance period, changes.

Marian Podstawka, prof. dr hab., Institute of Agricultural and Food Economics – PIB;
Łukasz Podstawka, M., Institute of Economics and Finance, Warsaw University of Life Sciences.

Introduction

Thirty years of the existence of the Agricultural Social Insurance Fund (KRUS) is a long period, which gives reason for a certain summary and assessment. It seems that the activities of the KRUS over that period should be assessed very positively. However, this does not mean that there have been no criticisms of the KRUS¹. The establishment of the KRUS on 1 January 1991 and its activity have contributed to the empowerment of people working in agriculture. Thus, insured farmers were finally made equal in terms of insurance rights with persons working outside agriculture. It should be mentioned that this was a long process, starting from 1962, through 1968, 1971, 1973, 1977, 1982. A great progress was made in this process by the 1982 Act “On pension insurance for individual farmers and members of their families”². It was thanks to this law that social insurance of farmers was “built in” to the general insurance system. The provisions of this act resulted in awarding as many old-age and disability pensions as many people were subject to social insurance. The scope of benefits was extended. It was then decided that the lowest old-age or disability pension for insured farmers would be equal to the lowest old-age or disability pension for employees.

The fundamental shape of the legal solutions concerning the current rules of social insurance for farmers was introduced by the Act of December 20, 1990³. Certain quite significant changes were approved by the Act of April 2, 2004⁴. In the basic act and in its amendment, there are legal regulations concerning the rules of calculating basic benefits that have become obsolete. They are inconsistent with the new principles of the market economy that have been in force in Poland since 1989.

The aim of the study is to indicate the provisions relating to the social insurance of farmers inadequate to the existing farming conditions in our country and to some existing solutions at the Social Insurance Institution (ZUS), as well as to propose changes to the insurance regulations of the Agricultural Social Insurance Fund (KRUS), regarding the principles of pensions’ calculation and defining special departments of agricultural production.

---

1. W. Józwiak, W. Jagła, *Problemy ubezpieczenia społecznego rolników*, Warsaw, IERiGŻ-PIB, 2014, p. 29–30.

2. Dz. U. z 1982r. nr 40, poz. 268.

3. Ustawa z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, Dz. U. 2008 nr 50 poz. 291 ze zm.

4. Ustawa z 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw, Dz. U. 2004 nr 91 poz. 873.

Hypotheses

1. The differences in the amounts of old-age pensions between insured persons with significantly different periods of being insured are symbolic.
2. Special departments of agricultural production for KRUS insurance purposes do not have a generic and standard logic.

The study uses literature, legal acts and experience resulting from meetings with farmers during various types of training. The following methods were used to verify the hypotheses and achieve the aims of the study: descriptive, financial analysis and inference.

Basic requirements for receiving the old-age pension from KRUS social insurance

The agricultural old-age pension is regulated by the Act on Farmers' Insurance of 20 December 1990. At that time, and several years earlier, the Polish economy was in crisis. There were problems in the country with the food supply of cities. In this situation, it was decided to use the provisions on social insurance for farmers in order to improve the supply of cities, and earlier, to increase the agricultural production. These solutions were introduced to accelerate the generational change in agriculture and increase its production, because it was believed that the successor, the young farmer, was more innovative and more efficient. This was seen as an opportunity to improve the productivity of Polish agriculture and to increase supply of food products to cities. In retrospect, these hopes proved to be misplaced. Firstly, as regards the conditions for receiving old-age pensions and the rules of their calculation, they are unknown to the insured farmers⁵. Secondly, even if they were known, then the transfer of the farm to a successor or its sale depends on completely different conditions than the established in 1990 criteria for receiving the old-age pension and the rules of its calculation.

Pursuant to the provisions of the Act of 20 December 1990, the main benefit for farmers, which is the old-age pension, consists of two parts:

- contributory,
- supplementary.

---

5. Co-author M. Podstawka carried out in the years 2014–2015 and in 2020 about 200 training courses, of about 5000 farmers and he did not meet anyone who knew the rules of the calculation of pensions at KRUS.

Pensions were split into these two parts to compensate for unfair practices that occurred before 1990. Namely, if the insured farmer met the conditions of the age and the insurance period to receive the old-age pension, but did not stop farming activity, then he did not receive an old-age pension. Additionally, he was obliged to pay contributions. Such restrictions were not applied to the insured in ZUS. Entrepreneurs, members of the liberal professions and many people from other professional groups, after meeting the age and insurance period conditions, received retirement benefits without having to cease their previous activity. Hence, in 1990 it was decided that an insured farmer, if he meets the age and insurance period conditions, and continues to run the farm, will receive a part of the old-age pension, i.e. the contributory part.

As for the conditions for receiving the contributory part of the old-age pension from KRUS insurance, the insured person should meet two criteria jointly, i.e. in the case of women 60 and 25 years of insurance period and, in the case of men, 65 and 25 years of insurance period.

The regulations also provide the possibility for the insured farmer to be granted the contributory part of the agricultural old-age pension earlier, if by 31 December 2017 he/she met the following conditions:

- 1) the farmer has reached the age of 55 if she is a woman, or 60 if he is a man.
- 2) he/she has been subject to old-age and disability pension insurance for at least 30 years.

The period of service of the insured person with KRUS includes the following periods of:

1. Running or working on a farm after reaching the age of 16 of the insured person before 1 January 1983.
2. Individual farmers and their family members being subject to social insurance in the years 1983–1990.
3. Farmers being subject to social insurance since 1 January 1991 until retirement.

For persons born after 31 December 1948 the insurance period other than agricultural social insurance period is not taken into account when determining the right to an agricultural old-age pension. However, if such a person, after reaching the retirement age and completing 25 years of insurance period, acquires the right to an agricultural old-age pension and the right to an old-age pension from the general insurance system, he will receive both pensions.

In order for the insured to receive the entire old-age pension, consisting of a contributory part and a supplementary part, the insured must, apart from meeting the age and insurance period criteria, stop farming activity. This condition will be met if the insured (the farmer or his/her spouse) leaves for himself/herself less than 1 reference ha from the farm acreage or does not have and run a special agricultural

production department. On the other hand, the remaining parts of the farm the farmer may:

- sell,
- lease,
- hand over to the successor,
- transfer against payment to the resources of the National Support Centre for Agriculture (KOWR).

As far as the sale is concerned, it takes place by means of a contract by which the owner of the farm transfers its value to the new owner.

Lease consists in concluding an agreement, for at least 10 years, to lease a farm or a special department of agricultural production, which is confirmed by the mayor of the town or city with jurisdiction over the location of the leased property.

The transfer to the successor may take place on the basis of a donation contract or a contract for life. An agreement for life consists in a gratuitous transfer of ownership of a farm or a special department of agricultural production in return for the provision of care, assistance (to the person who transfer the ownership) from the person who takes over ownership of the property.

Principles of calculation of the agricultural old-age pension

As far as the contributory part of the agricultural old-age pension is concerned, a general rule has been adopted that for each year of insurance period the insured person is entitled to 1% of the basic old-age pension. However, this general rule does not apply to period II. Period II requires establishing the so-called individual contribution rate. This is because the Act of 14 December 1982 was in force at that time⁶, which – as never before – determined the social insurance contributions for farmers and their family members depending on the number of hectares of arable land and the number of insured persons. Calculating contributions in this way led to a significant burden on the insured with large farms. In order to satisfy these principles, the said individual contribution rate is set for each year of the period 1983–1990. For this purpose, the sum of contributions paid per persons and per hectares of agricultural land is taken, then these amounts are divided by the number of insured persons and the resulting quotient relates to 120% of the basic old-age

---

6. Ustawa z 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin, Dz. U. 1982 nr 40 poz. 268.

pension in each year of that period. The calculation of this indicator will be illustrated by an example in which it was assumed that we had one insured person who paid contributions for a 10-hectare farm. Therefore, Table 1 presents the method and value of calculating individual indices of the contribution rate in the years 1983–1990.

Table 1. An example of determining individual indices of the contribution rate for a 10-hectare farm run by one person in the years 1983–1990

Year	Contribution size (in PLN)		The sum of contributions in PLN / person	120% of the basic old-age pension	Individual contribution rate indicator
	per person	per 1 ha UR			
1	2	3	2 + 3 x 10	4	(2 + 3 x 10)/4
1983	1 200	500	6 200	6 000	1,03
1984	1 600	800	9 600	6 000	1,60
1985	1 600	800	96 000	6 000	1,60
1986	3 400	1 600	19 400	8 000	2,43
1987	4 650	2 560	30 250	8 400	3,60
1988	5 810	3 080	36 610	14 440	2,50
1989	16 080	7 840	94 480	59 500	1,60
1990	312 000	780 000	1 092 000	414 000	2,64

Source: M. Podstawka, *Podstawy finansów. Teoria i praktyka*, Warszawa, SGGW, 2005, p. 254.

Thus, for a hypothetical insured person an individual value of the contribution rate was set at 17.

As for period I, it is divided into two sub-periods. The first one starts from the insured person's 16th birthday until 30 June 1977. This is the time when the Act of 27 October 1977 on retirement benefits and other benefits for farmers and their families came into force⁷. For each year of this period, 0.5% of the basic old-age pension is calculated. This rate is reduced because there was no obligation to pay contributions during this period. The second sub-period from period I begins on 1 July 1977 and ends on 31 December 1982. During this period, the contributory part is set at 1% of the basic old-age pension for each year of insurance coverage. Let us assume that our hypothetical insured person is a woman who was born on 1 January 1961, and in January 2021 she handed over a farm to the successor, and in

7. Ustawa z 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin, Dz. U. 1977 nr 32 poz. 140.

February 2021 she applied for an agricultural old-age pension. The interested party showed the following insurance periods:

- 1) from 1 January 1976 to 30 June 1977, work on the parents' farm (this period is included in the insurance period of the insured person);
- 2) from 1 July 1977 to 31 December 1982, work on one's own farm (5%);
- 3) from 1 January 1982 to 31 December 1990, work on one's own farm (17%) according to Table 1;
- 4) from 1 January 1991 to 31 December 2021, work on one's own farm (30%).

Therefore, our insured person collected 52% in total, which was related to the basic retirement pension, amounting to PLN 972.40 since 1 March 2020. As a result, the old-age pension in the contributory part will amount to PLN 505.65 (52% x PLN 972.40).

In this situation, the insured will receive the supplementary part in amount of PLN 850.85. In the case of our insured person, the rule is that for each year over 20 years taken to determine the contribution part, excluding period II (that is, 1983–1990), the complementary part is reduced by 0.5%. Thus, this reduction would be: $(52-17) - 20 \times 0.5 = 7.5\%$ and 95% of the basic old-age pension should be reduced by this amount. As a result, this part of the old-age pension would be 87.5% of the basic old-age pension, i.e. PLN 850.85.

Taking into account the amount of the contributory part (PLN 505.65) and the supplementary part (PLN 850.50), our insured person will receive a total of PLN 1 356.60 of the agricultural pension. Having the amount of this benefit calculated, KRUS determines its relation to the basic old-age pension. In our case, it will be $(\text{PLN } 1\,356.60 / \text{PLN } 972.40) \text{ PLN } 1.395$. This rate remains unchanged throughout the period of receiving an old-age pension. Its new value is determined each year from 1 March, along with the change of the basic old-age pension, taking into account the previously determined rate⁸.

The presented principles of calculating agricultural old-age pensions take into account the assumptions of socialist egalitarianism. They are constructed in such a way that the amount of the agricultural retirement pension in the supplementary part is inversely correlated with the insurance period. In fact, the longer it is, the lower this part of the pension is. On the other hand, the contributory part is positively correlated with the period of insurance. As a result, the insured, both with long and short insurance period, receive a similar level of retirement pension. Let's illustrate it with the following examples:

- Example 1. An insured person with 20 years of insurance period will receive:
- contributory part of the old-age pension (20% x PLN 972.40) PLN 195.50,
  - supplementary part of the old-age pension (95% x PLN 972.40) PLN 923.80.

8. From 1 March 2021 the amount of the basic agricultural old-age pension is PLN 1 013.63.

In total, the pension will amount to PLN 1 119.30. In this situation, KRUS pays a minimum pension of PLN 1 200.

Example 2. An insured person with 40 years of insurance period will receive:

- contributory part of the old-age pension (40% x PLN 972.40) PLN 388.96,
- supplementary part of the old-age pension $95\% - (40 - 17^9 - 20) \times 0.5\% \times \text{PLN } 972.40 = \text{PLN } 909.19$.

In total, the pension will amount to PLN 1 298.15.

Therefore, the difference in the amount of old-age pension between the insured persons presented in our examples amounts to less than PLN 100. The insured person representing Example 1 had twice as long insurance period as the insured person presented in Example 2, who had paid twice as much of the insurance contributions. It should be emphasized that if the difference in the period of insurance between the insured was greater, the difference in the amount of the old-age pension would be even smaller. Thus, the first research hypothesis is confirmed.

Special departments of agricultural production for the purposes of KRUS

Special departments of agricultural production provide the basis for covering the persons running them with KRUS insurance. Until 2 April 2004, they were defined in the same way, both for PIT (Personal Income Tax) purposes and for social insurance purposes. The aforementioned act of 2 April 2004 introduced regulatory changes regarding special departments of agricultural production. Currently, these departments for KRUS insurance purposes are represented by 10 types of production. For PIT purposes, there are still 17 of them and their production normativity is different. Table 2 presents the list of special departments for KRUS insurance purposes, together with their standard sizes.

Table 2. List of special departments for insurance purposes at KRUS

On.	Types of crops and production	Production sizes
1	Growing ornamental and other plants in heated greenhouses	above 100 m ²
2	Growing in unheated greenhouses	above 100 m ²
3	Growing ornamental and other plants in heated foil tunnels	above 200 m ²

9. 17 years – is the individual contribution rate under the Act of 1982 (adopted from Table 1), which is not taken into account when calculating the supplementary part of the agricultural old-age pension.

XXX years of social insurance for farmers in KRUS and what next?

On.	Types of crops and production	Production sizes
4	Growing mushrooms and their mycelium	above 100 m ²
5	Slaughter poultry:	
	a) chickens	above 1 000 (per year)
	b) geese	above 500 (per year)
	c) ducks	above 500 (per year)
	d) turkeys	above 500 (per year)
	e) ostriches	above 20 (per year)
6	Laying poultry:	
	a) laying hens (in the breeding herd)	above 2 000 (per year)
	b) geese (in the breeding herd)	above 200 (per year)
	c) ducks (in the breeding herd)	above 500 (per year)
	d) turkeys (in the breeding herd)	above 500 (per year)
	e) hens (production of consumption eggs)	above 1 000 (per year)
	f) ostriches (in the breeding herd)	above 6 (per year)
7	Poultry hatching establishments (capacity – number of eggs)	
	a) chickens	above 3 000
	b) geese	above 3 000
	c) ducks	above 3 000
	d) turkeys	above 3 000
	e) ostriches	above 50
8	Fur animals	
	a) foxes and raccoon dogs	above 50 females of the basic herd
	b) minks	above 50 females of the basic herd
	c) ferrets	above 50 females of the basic herd
	d) chinchillas	above 50 females of the basic herd
	e) coypus	above 50 females of the basic herd
	f) rabbits	above 50 females of the basic herd
9	Apiaries	above 80 families
10	Breeding and rearing pigs outside the farm	above 100

Source: *The Act of 2 April 2004 on amending the act on social insurance for farmers and amending certain other acts*, Dz. U. 2004 nr 91 poz. 146, 236.

In 2004, apart from reducing the number of special departments for KRUS purposes to 10, their normativities were increased in relation to those that are still applicable today for PIT purposes. For example, in the case of greenhouse crops, foil tunnels and the cultivation of mushrooms and mycelium, the norms of these activities are four

times higher for social security purposes than for the purposes of personal income tax. It is worth emphasizing that there is a normative imbalance among the special departments for the purposes of KRUS. This applies to sections such as 80 bee colonies, 2000 laying hens or 100 pigs. These departments can be a livelihood for those running them. On the other hand, growing on an area of 100 m² in a heated greenhouse, 200 m² of a heated foil tunnel or 100 m² of mushrooms are not able to provide sufficient income.

According to the Polish FADN¹⁰ (Farm Accountancy Data Network) data, the income together with subsidies from 100 m² of crops under cover was in 2017 – PLN 1 058.76, in 2018 – PLN 1 172.93 and in 2019 – PLN 1 593.36. The situation was similar for mushroom and mycelium crops. From 100 m², the income together with subsidies from this crop in 2017 was PLN 1 138.92, in 2018 – PLN 1 288.79 and in 2019 – PLN 1 146.30. On the other hand, the income from 100 pcs of fattening pigs in 2017 was PLN 6 7057.43, in 2018 – PLN 47 589.75, and in 2019 – PLN 96 163.80. As for the income with subsidies from 80 stationary bee colonies was in 2017 – PLN 16 584.15, in 2018 – PLN 25 349.82 and in 2019 – PLN 25 976.40. In the case of migratory apiaries, the income can be three times higher. Income from 2000 laying hens was PLN 44 819.75 in 2017, PLN 65 821.94 in 2018 and PLN 53 780.14 in 2019.

The comments presented regarding the standard regulation as well as the type of special departments of agricultural production require changes in the context of KRUS insurance. Thus, the hypothesis 2 was positively verified.

Proposals for changes to the rules of calculating the old-age pensions and in regulations defining special departments of agricultural production for the purposes of KRUS

The proposed changes to the old-age pension calculation result from the market rules introduced to our economy in 1989 and from some of the regulations introduced to the Social Insurance Institution in the 1999 reform. Therefore, it would be reasonable to apply them to farmers' social insurance within the KRUS' framework.

The proposal of changes to calculation of the old-age pensions of farmers is as follows:

1. The division of pension into a contributory part and a supplementary part should be maintained.
2. For all insured persons, who meet the basic requirements for receiving a retirement pension (a woman – 60 years, a man – 65 years and a 25-year period of insurance), the pension should amount to:

10. FADN data from the Institute of Agricultural and Food Economics – PIB, Warsaw 2021.

- a. in the contributory part, the equivalent of 25% of the basic old-age pension,
- b. in the supplementary part, 75% of the basic old-age pension.

In this way, the insured person would receive a pension equal to the basic old-age pension (PLN 972.40). However, we propose to differentiate it into two parts, in case the insured person does not cease agricultural activity. Then he/she would only receive 25% of the basic old-age pension as a contributory part of the pension. On the other hand, if he/she ceased his/her agricultural activity, he/she would receive 75% of his/her basic old-age pension as a supplementary part.

- 3. For the insured with over 20 years of insurance period:
  - a. the additional contributory part should be determined as the difference between the actual insurance period and the period of 25 years, multiplied by 2%, and this product should be related to the basic old-age pension, i.e.:
 cz. skł. $E = (R_{su}-25) \times 2\% \times E_p$,
 where:
 cz. skł. E – the contributory part of pension
 R_{su} – the actual number of years of insurance period
 E_p – the basic pension

- b. the supplementary part would be 75% of the basic old-age pension

With this proposal, an insured person with twice as long insurance period, e.g. 50 years, would receive:

- additional contributory part $(50-25) \times 2\% \times \text{PLN } 972.40 = \text{PLN } 486.20$,
- the contributory part due for the first 25 years of $\text{PLN } 243.10$ ($25\% \times \text{PLN } 972.40$).

The total contributory part of the old-age pension would be $\text{PLN } 486.20 + \text{PLN } 243.10 = \text{PLN } 729.30$.

If our insured person stopped farming, he would be entitled to, apart from this part of the old-age pension, a supplementary part of the old-age pension, which would be 75% of the basic pension. Therefore, the supplementary part is $\text{PLN } 972.40 \times 75\% = \text{PLN } 729.30$.

In this situation, the total old-age pension would amount to $\text{PLN } 1\,458.60$ and would be much higher than the one granted to an insured person with twice as short the insurance period. The difference would be $\text{PLN } 486.20$ ($\text{PLN } 1\,458.60 - \text{PLN } 972.40$).

- 4. For people paying additional pension insurance contributions according to Table 3, the capital part of the old-age pension should be calculated according to the solutions existing in ZUS, i.e.:

$$E_k = \frac{\sum Skz}{\bar{x}}$$

E_k – the capital part of pension

XXX years of social insurance for farmers in KRUS and what next?

ΣSkz – the sum of the valorised contributions since 2011 for farmers with farms over 50 ha, and for farmers simultaneously running agricultural and economic activity since 2005

$\bar{x}$ – life expectancy in retirement

Table 3. The amount of social security contributions for farmers in the second, third and fourth quarter of 2020

Status of the insured person and size of the agricultural farm	The amount of the insurance contribution in PLN						
	old-age and disability pension				accidents, sickness, maternity		Contributions altogether from one insured person quarterly
	basic monthly contribution	supplementary monthly contribution	monthly contribution altogether (2+3)	quarterly	monthly contribution	quarterly	
1	2	3	4	5	6	7	8
I. A farmer/a spouse of a farmer running an agricultural activity on a farm with an area in ha converted:							
to 50 ha	97.00	0.00	97.00	291.00	42.00	126.00	417.00
above 50 ha to 100 ha	97.00	117.00	214.00	642.00	42.00	126.00	768.00
above 100 ha to 150 ha	97.00	233.00	330.00	990.00	42.00	126.00	1 116.00
above 150 ha to 300 ha	97.00	350.00	447.00	1 341.00	42.00	126.00	1 467.00
above 300 ha	97.00	467.00	564.00	1 692.00	42.00	126.00	1 818.00
Farmer's household member (in each area category)	97.00	0.00	97.00	291.00	42.00	126.00	417.00
II. A farmer/a spouse of a farmer running a non-agricultural business and an agricultural activity on a farm with an area in ha converted:							
to 50 ha	194.00	0.00	194.00	582.00	42.00	126.00	708.00
above 50 ha to 100 ha	194.00	117.00	311.00	933.00	42.00	126.00	1 059.00
above 100 ha to 150 ha	194.00	233.00	427.00	1 281.00	42.00	126.00	1 407.00
above 150 ha to 300 ha	194.00	350.00	544.00	1 632.00	42.00	126.00	1 758.00
above 300 ha	194.00	467.00	661.00	1 983.00	42.00	126.00	2 109.00
Farmer's household member running a non-agricultural business (in each area category)	194.00	0.00	194.00	582.00	42.00	126.00	708.00

Source: Agricultural Social Insurance Fund, www.krus.gov.pl, access 15.05.2021.

It seems that when it comes to special departments of agricultural production, one should abandon defining them in terms of production size. In this case, an income criterion could be applied, which is easy to assess due to the fact that these producers account for income tax. It can be assumed that if a farmer generates income from such production which constitutes at least 50% of the average wage in the national economy, he meets the criterion of access to insurance at KRUS. As for the availability in terms of the types of production, they should be extended by adopting for KRUS purposes the same activities that apply to the PIT tax, and perhaps it would be justified to extend them, e.g. with bumblebees, fish, pheasants, earthworms, silkworms, etc.

Another problem is real estate taxation of abandoned farmer's place of living. It does not seem justified, because the farmer-pensioner has a lower tax capacity than the one he had when running a farm. Therefore, the farmer's place of living should be taxed with agricultural tax, as regulated by the act on agricultural land tax.

Summary

The current principles of the calculation of agricultural old-age pensions presented in the study result from the doctrine of social egalitarianism that existed until 1989. It assumed that "equal means fair to everyone". It seems that after 30 years, since the change in the economic system in Poland, the rules for calculating KRUS old-age pensions should be changed. The study proposes these changes. According to the presented proposals, the agricultural retirement pension should consist of the following parts:

- contributory – basic and additional,
- supplementary,
- capital.

For the insured with 25 years of insurance period, it has been proposed that the contributory part should be the product of the number of 25 years of insurance period and 1% of the basic old-age pension. On the other hand, the additional contributory part, for the insured with an insurance period of over 25 years, should be the product of the difference between the number of years of actual insurance period and the number of 25 years and 2% of the basic old-age pension. The supplementary part is 75% of the value of the basic pension for each insured person. On the other hand, the capital part is the quotient of the contributions paid and indexed from 2005 and 2011 divided by the further life expectancy in retirement.

As far as special departments are concerned, it was proposed to extend their generic number and to adopt the income from them as a criterion for access to KRUS insurance. It is possible to adopt the income criterion because these farmers are taxed

on their income from agricultural production with PIT tax. The amount of income received is a matter of debate. It may constitute 50% of the average wage in the national economy or the value of the minimum wage in the national economy per person.

It is obvious that the proposed changes are questionable. They ignore the effects on public finances. It will be necessary to try to estimate them. The intention was for the article to start a discussion on the proposed changes to the rules of calculating old-age pensions for farmers and the definition of special departments of agricultural production.

Bibliography

FADN data, Institute of Agricultural and Food Economics – PIB, Warsaw 2021.

Józwiak W., Jagła W., *Problemy ubezpieczenia społecznego rolników*, Warsaw, IERiGŻ-PIB, 2014, p. 29–30.
KRUS, www.krus.gov.pl, access 15.05.2021.

Podstawka M., *Podstawy finansów. Teoria i praktyka*, Warszawa, SGGW, 2005.

Ustawa z dnia 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin, Dz. U. 1977 nr 32 poz. 140.

Ustawa z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin, Dz. U. 1982 nr 40 poz. 268.

Ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, Dz. U. 2015 poz. 704 ze zm.

Ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, Dz. U. 2008 nr 50 poz. 291 ze zm.

Ustawa z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw, Dz. U. 2004 nr 91 poz. 873.

received: 29.01.2021
accepted: 01.06.2021

This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International license (CC BY 4.0)

